

R. Franěk

O VZTAHU SOCIOLOGIE A HISTORIE VENKOVA A ZEMĚDĚLSTVÍ

■ Problém vztahu mezi historií a sociologií je aktuální a možno říci, že se objevuje už se vznikem sociologie jako samostatné vědní disciplíny. Comte, jako jeden ze zakladatelů sociologie, považuje historickou metodu za hlavní filosofický znak sociologie, nejen z vědeckého hlediska, ale po stránce logické. Rovněž u Marxe se setkáváme s požadavkem historického aspektu při sociologickém poznání společenských jevů. Zásada historismu patří totiž k základním prvkům marxistické sociologie. Podrobněji jsou zásady marxistické sociologie vyloženy a shrnuty např. v práci Baumana (1965).

Požadavek uplatnění historického aspektu se objevoval v řadě sociologických prací, jejichž výčet není možné v této krátké stati uvádět. Např. Becker (1933), americký sociolog, požadoval od sociologů nejen shrnutí materiálů ze současnosti jakožto základů své teorie, ale zároveň doplnění „co největším množstvím údajů historických“.

Vztah mezi sociologií a historií vyplývá mj. z povahy samotných sociálních jevů a z nutnosti jejich důkladného poznání. Sociální jevy jsou velmi složité, schopné různorodé modifikace, což je ovlivněno nejen charakterem sociálních vztahů mezi jednotlivými sociálními skupinami v současné době, ale také historickými zvlátnostmi vývoje.

Sociální jevy se vyznačují vysokým stupněm vzájemné souvislosti a podmíněnosti. Na tuto okolnost upozornil mj. Comte, když uvedl, že „žádné sociální faktum nemůže mít vědeckého významu, leč je-li navázáno na jiné sociální faktum. Osamoceno je pouze anekdotou a kuriozitou“.

Podobné stanovisko k problematice poznání, výběru a zpracování sociálních jevů zaujal také Lenin. Konstatoval, že velmi rozšířeným, ale současně nejméně průkazným jevem ve společenských vědách je uvádění, vytrhávání jednotlivých drobných faktů. „Fakta, vezmeme-li je vcelku, v jejich souvislosti, jsou nejen tvrdošíjná, ale i naprosto dokazatelná věc. Drobná fakta, vytržená z celku, bez souvislosti, kusá a nepodložená, tj. hříčka nebo ještě něco horšího.“

Požadavek, prohloubení a zvědeckění procesu poznání společnosti nutně vyvolává potřebu úzké spolupráce jednotlivých společenskovědních disciplín, popřípadě dalších oborů. Komplexní přístup vyplývá z charakteru sociálních jevů.

Hlubší poznání společnosti vyžaduje rozšíření dosavadních poznávacích metod o metody a prostředky, kterých se již dříve používalo především v pří-

rodních vědách. Použití matematicko-statistických metod, přesné metody a techniky měření, včetně exaktního vyjadřování o sociálních jevech spolu s dalšími metodami, umožňuje důkladnější poznání.

OBECNĚ O VZTAHU SOCIOLOGIE A HISTORIE

Sociologie zkoumá především současnou společnost, ale současnost je svázána s minulostí, obsahuje v sobě historii. Tohoto momentu jsou si sociologové a historikové vědomi a v té či oné míře jej ve svých pracích respektují. O významu historické metody v sociologickém bádání v soudobé československé sociologii není pochyb (L a m s e r 1966, K a h u d a 1965 aj.).

Význam použití historické metody v sociologii je podmíněn rozsahem zkoumaného jevu. Obecně lze uvést, že čím je historie jevu bohatší, tím vzrůstá význam použití historické metody. Vývoj jevu obsahuje z dynamického hlediska dvě stránky. Jedna vyplývá z minulého vývoje, druhá ze současného stavu. Obě stránky musíme brát v úvahu, jestliže máme poznat skutečný stav a možnosti dalšího vývoje.

Sociologie zkoumá především strukturální vztahy současné společnosti. Snaží se objevit existenci různých skupin, diferenciaci, hierarchii apod. Rozdíl mezi historií a sociologií nespočívá v tom, že historie by zkoumala jen jedinečné a sociologie pak jen obecné. Obě disciplíny sledují obojí, ale konkrétní přístup je rozdílný. Kdybychom hodnotili např. naši historiografii za poválečné období, téměř vždy bychom se setkali se studiem historických faktů, ale také s obecnými závěry a přístupem. V některých pracích dokonce obecný přístup (někdy na úkor vědeckosti) převládal. Historik se nemůže spokojit s popisem jevů, které se udály, i když tato fáze studia je velmi důležitá a nelze ji v historiografii ničím nahradit.

Toto pojetí historie se objevuje i v diskusi v Sovětském svazu, týkající se historie a sociologie. Podle Fedosejeva a Franceva (1964) úkol historika nespočívá v ilustraci obecných sociologických zákonů, ale v objasnění zvláštností a mechanismu působení těchto zákonů v konkrétních podmínkách v určité zemi a v určitém historickém období.

Bylo již uvedeno, že sociologie jako teoretickoempirická disciplína je zaměřena hlavně na soudobou společnost. Moment současnosti je však obsažen, i když v poněkud jiné rovině a rozsahu i v práci historika. „Historikovým posláním není ani láska k minulosti, ani osvobození se od ní, nýbrž její zvládnutí a používání jí jako klíče k pochopení současnosti“ (C a r r 1967). Není náhodou, že tento aspekt byl zdůrazněn i na IV. sjezdu československých historiků (M a c e k 1967).

Moment současnosti se projevuje ve výběru témat, v používaných metodách bádání, ale také, a to snad především, v hodnocení, které je spojeno s filosofickou problematikou. Historik nutně vychází ze současné společnosti. Je jejím členem a společnost ovlivnila jeho názory, postoje i hodnocení.

Jako jeden z příkladů lze uvést koncepci vývoje husitství v díle Františka Palackého. Kavka (1953) shrnul vývoj této koncepce do tří etap. Podobně by bylo možné uvést historické práce o husitství z období 20.—30. let 20. století a z období po druhé světové válce. Uvedené tvrzení platí pochopitelně obecněji.

Současnost v práci historika však neznamená nějaká modernizování minulosti. Současnost v hodnocení minulých událostí by neměla být jediným kri-

tériem. Dalším je hledisko minulosti, té doby, v níž se jevy udály, včetně srovnání s dobou předcházející. Hodnocení totiž předpokládá srovnání. A současnost není jediným kritériem.

Tato skutečnost je velmi důležitá, zvláště proto, že v současné době jsme někdy svědky ahistorického přístupu při hodnocení různých historických událostí a osob. Platí to především pro nejnovější dějiny, kdy moment současnosti, současných požadavků, podmínek, možností i stupně poznání je jako kritérium pro hodnocení společenských jevů přeceňován.

Cinitel času se nutně objevuje jak v sociologii, tak v historii. V sociologickém bádání plní čas funkci jednoho z kritérií, v historii patří ke kritériím základním, nejdůležitějším.

Historický fakt není pouze nějakým singulárním, jednoduchým jevem, případem. Je určován nejen kauzálními vztahy, ale také svou vnitřní strukturou. Skládá se z jednotlivých prvků, částí, které nejsou uspořádány libovolně, náhodně, ale naopak organicky a můžeme říci funkčně, i když funkčnost nelze chápat jen v pozitivním smyslu. Směr působení jednotlivých prvků nemusí být souhlasný. A kromě toho si musíme být vědomi, že jde nikoliv o statický, ale dynamický celek, který prodělává změny, vývoj. Historik se nemůže orientovat jen na vnější příčiny změn, ale rovněž na vnitřní strukturu historických jevů, jako zdroje vývoje.

Přínos sociologie nespočívá jen v možnosti uplatnění některých sociologických metod (procedur) a technik v historickém bádání. Zde navazujeme na stať K o d e d o v é (1967), která se zabývá metodami výzkumu dějin zemědělství. Již při otázce jak to vlastně bylo se dostáváme k teoretickým a metodologickým problémům.

Historik nutně provádí rekonstrukci minulých dějů, tzn. že vytváří strukturu zkoumaných událostí a jejich příčin. I když je tato struktura opřená o studium faktů, obsahuje v sobě teoretický přístup. Podle něho provádí historik výběr faktů, která zahrnuje do svého výkladu, a která nikoliv. Při výběru používá již určitého kritéria a struktury jevu. V této práci mu pomáhá znalost sociologie, která poskytuje historiografii náměty, informace o obecném charakteru sociálních jevů a některé obecné postupy, které vyplývají spíše z logiky vývoje než ze samotného studia historického materiálu.

Historie poskytuje sociologii v určité míře látku a fakta, znalost konkrétního vývoje a tím pomáhá korigovat, upřesňovat obecné sociologické závěry. Historická metoda se považuje za určitý korektiv výsledků sociologického výzkumu. O vztahu historie a sociologie venkova a zemědělství svědčí mj. řada historických a sociologických prací, vztahujících se k tomuto tématu.

K CHARAKTERISTICE ČESKOSLOVENSKÉ SOCIOLOGIE VENKOVA

V prvé řadě si můžeme všimnout, že sociologické práce se zabývaly především venkovem (předválečná československá sociologie podobně jako zahraniční používá názvu sociologie venkova) a nikoliv pouze zemědělstvím. Sociologové chápali venkov jako určitý celek, i když vnitřně strukturovaný, v němž integrujícím činitelem byla půda, která vtiskovala charakter všemu venkovskému lidu a jeho jednání. Z teoretických prací můžeme uvést dílo B l á h y (1925) a C h a l u p n ě h o (1933), v nichž se uplatňuje historický aspekt zcela logicky a organicky. Na rozvoj československé sociologie působil stav a vývoj světové sociologie venkova.

Jedním, opravdu široce založeným výzkumem mělo být šetření moravské vesnice — Velká. Sociologický projekt, u jehož zrodu stál prof. Bláha, byl vědeckým pojetím sociologické práce na venkově. Dílčí výsledky (výzkum nebyl proveden v plánovaném rozsahu), týkající se sociální mobility ve Velké, zpracoval Obrdlík (1934). Zkoumal také problém vertikální mobility jednotlivých sociálních skupin na vesnici, a to u 3—4 generací. Omezíme-li se jen na zemědělské obyvatelstvo, byla rovněž zjištěna závislost sociální mobility na velikosti zemědělského závodu. Podle výsledků výzkumu „mobilita přibývá nepřímo úměrně s rozsahem jejich nemovitého majetku“.

Autor sledoval mobilitu teritoriální a profesionální. Aniž budeme podrobněji rozebírat změny v sociální struktuře, sociální pohyb obyvatelstva v uvedené vesnici, vidíme že použití historického aspektu bylo podmínkou pro stanovení míry sociálního vzestupu nebo sestupu. Poznání rozsahu a charakteru sociální mobility vyžaduje totiž srovnání s předcházejícím vývojem. Sociální mobilita patří k problémům, které je nutno sledovat ve vývoji a musíme si být vědomi, že není ovlivňována jen změnami v zemědělství a na vesnici, ale působí na ni celá řada činitelů mimo zemědělství, a to jak na mobilitu teritoriální, tak na profesionální. Na oba druhy mobility působily rovněž takové události, jako byla první světová válka, vojenská služba obyvatel vesnice, rozvoj průmyslu, obchodu či dlouhodobý pobyt za prací aj.

Historické hledisko pomáhá nejen přesně určit rozsah sociální mobility, vyjádřit jej exaktním způsobem, ale také působení a odlišení základních, stálých a náhodných dočasných faktorů, které na sociální mobilitu působí.

Historický aspekt se uplatňuje v dalších sociologických pracích, vztahujících se k venkovu. Patří mezi ně práce Gally (1937, 1939). V první práci Galla podrobil výzkumu rozsah, úlohu a funkci družstevních organizací na vesnici. Provedl rozbor struktury zemědělských závodů a to nejen podle stavu v době výzkumu, resp. podle statistického šetření ČSR z r. 1930, ale poměrně podrobně sledoval vývoj struktury i v předcházejícím období. Uvedl vývoj této struktury zhruba za posledních 300 let, tj. od r. 1642 přes stav v době berní ruly, josefínského katastru, stabilního katastru atd.

Hlavním důvodem pro tento postup bylo, že poznání sociální struktury pouze v době výzkumu (30. léta 20. století) musí být nutně povrchní, vyhovující jen statickému pojetí. Proto autor sleduje dynamické momenty sociální struktury a dochází k důležitému závěru, že dynamické pojetí sociální struktury je velmi úzce spojeno se studiem historickým. Podobně rozebírá vývoj a fungování družstevních organizací od jejich vzniku na přelomu 19. a 20. století do 30. let. Podobně v další práci (Galla 1939) používá při hodnocení sociálních jevů rovněž historického aspektu.

Pro stručnost textu upouštíme od rozboru dalších sociologických prací, vztahujících se k venkovu a zemědělství. Jde především o práce Hájka, Ulricha, Pumeho, Taubera a dalších.

Historický aspekt v sociologickém výzkumu plní důležitou funkci. Je jedním z činitelů, který umožňuje srovnávat, určovat velikost a kvalitu změn ve společnosti, zvláště při dynamickém pojetí sociálních jevů.

V oblasti zemědělství určitý stav sociální struktury málo vypovídá o skutečném postavení jednotlivých sociálních skupin (např. rolnictva) jestliže neznáme tempo vývoje těchto skupin v různých oblastech jejich činnosti. Zvláště ve vztazích mezi jednotlivými skupinami zemědělského obyvatelstva je nutno rozlišovat mezi tím, co vyplývá z objektivní skutečnosti (např. z velikosti a sociálního charakteru zemědělského závodu) a co z tradice, ze subjektivního posouzení příslušníků jednotlivých sociálních skupin. Vztahy mezi skupinami jsou ovlivňovány nejen ekonomickou situací a změnami v postavení, nýbrž také tím, do jaké míry tyto změny ovlivňují postoje a názory lidí.

Historický aspekt v sociologických pracích by se neměl projevoval formou nějaké úvodní kapitoly, jak se stávalo v některých historických pracích s eko-

nomickým aspektem. Naopak, skutečné funkční uplatnění nalézá tehdy, jestliže je organicky sklouben s přítomností. Rozsah a význam jeho uplatnění závisí na charakteru sociologické práce, resp. tématu, které se zkoumá a stupni obecnosti závěru, který hodláme vyvozovat.

STUDIUM HISTORIE VENKOVA A ZEMĚDĚLSTVÍ

Některé sociologické aspekty se projevují také v historických pracích, vztahujících se k dějinám zemědělského lidu, zemědělství a vesnice, a to především v novějším období.

Sociologický přístup, vyznačující se také úsilím po komplexnosti a poznání struktury sociálních jevů je potřebný a podnětný i pro historický výzkum. Staví před historiografii takové problémy, které bezprostředně z historického materiálu (druhu a množství zachovaných pramenů) nemusí vyplývat. Pokusíme se přiblížit tento problém na několika příkladech z dějin zemědělství v Čechách, v období na konci 19. a v prvním desetiletí 20. století, aniž je budeme podrobně rozebírat.

Jednu z obtíží, kterou musí historik tohoto období překonávat, je množství historických pramenů různé povahy. Setkává se se dvěma krajními případy. Na jedné straně existuje obrovské množství historických materiálů různé povahy, které historik jako jednotlivec (ani jako skupina) nemůže plně vyčerpat a zpracovat a na druhé straně, ačkoliv to může znít paradoxně, k některým problémům je materiálu značný nedostatek. Za této situace nabývá na významu historicko-sociologický aspekt, spojující některé sociologické a historické metody bádání. Historik nutně provádí výběr faktů a jejich hodnocení.

Jako jeden z příkladů zvolíme problém sociálního postavení zemědělských dělníků. Chceme-li studovat tento problém, musíme nutně přihlížet k takovým činitelům, jako je:

- výše mzdy, její forma, rozdíly ve mzdách podle ročního období, podle pohlaví, doby vyplacení mzdy apod.;
- podíl, druh a doba vyplácení naturální částky mzdy, tzv. deputátu;
- délka pracovního dne v různých ročních obdobích, doba zaměstnání v roce, sezónnost nebo trvalost pracovního poměru;
- míra zabezpečení v době nemoci, ve stáří, v případě úrazu apod.;
- druh vykonávané práce, její namáhavost, obtížnost, samostatnost apod.;
- postavení dělníků přímo v pracovním procesu, vyplývající z charakteru práce a ze způsobu zacházení nadřízených s podřízenými;
- úroveň bydlení (v ratejnách, stájích, v domcích pro čeled a deputátníky);
- způsob uzavírání a rozvazování pracovní smlouvy;
- malá soustředěnost (koncentrace) dělníků na jednom místě, třídní a sociální vyhraněnost, míra skutečné třídní a politické spjatosti s průmyslovým dělnictvem nebo jinými sociálními skupinami;
- hospodářská spjatost zemědělských dělníků nebo alespoň části tzv. dělníků s půdou, s některými skupinami rolnictva (forma a míra hospodářské pomoci a způsob uhrazení, odpracování této pomoci apod.).

V tomto článku nejde o úplný výčet všech činitelů, které mají důležitý význam pro postavení zemědělských dělníků, ani o stanovení pořadí jejich důležitosti. V každém případě by však historik musel sestavit seznam těchto činitelů bez ohledu na to, zda je pro ně dostatek či nedostatek pramenů a po-

kusit se zhodnotit jejich význam, ovšem na základě důkladného prostudování jednotlivých činitelů v různých obdobích, krajinách, při různém způsobu hospodaření (např. na velkostatech, u velkých sedláků apod.) a celkových poměrů ve zkoumané době.

V tomto bodě se práce historika přibližuje v některých okamžicích způsobu práce sociologa. Dochází ke spojení teoretického a historicky konkrétního přístupu. Je pochopitelné, že historik se zaměří na studium konkrétní situace, zvláštností vývoje a bude zobecňovat na základě rozboru historického materiálu.

Přitom musíme však zdůraznit, že jednotlivé činitele je třeba sledovat ve vývoji, zejména s ohledem na vývoj cen zemědělských výrobků, vývoj rentability zemědělství jako celku, i jednotlivých majitelů zemědělských závodů, resp. skupin majitelů, rozříděných podle sociálně ekonomického hlediska a srovnání této rentability s úrovní mezd zemědělských dělníků.

Zvláštní pozornost zasluhuje tempo změn jednotlivých činitelů. Jestliže tento aspekt pomineme, pak bychom nemohli dosáhnout objektivních závěrů a hodnocení. Kromě toho je nutno sledovat jednotlivé znaky sociálního postavení nejen u zemědělského dělnictva, ale také u dělnictva průmyslového, popřípadě dalších skupin.

Z hlediska historického jsou tyto otázky zpracovány pokud jde o zemědělské dělníky a jejich postavení v Čechách koncem 19. a počátkem 20. století v několika pracích, z nichž můžeme uvést studii K o d e d o v é (1967a, b), R o u b í č k a (1959), F r a ň k a (1961) aj.

Podobná situace se projevuje při studiu sociálního postavení rolnictva. Zde má zvláštní důležitost správné určení sociální struktury, hlubší poznání vyžaduje určitou kategorizaci, i když jsme si vědomi, že hranice mezi jednotlivými sociálními skupinami jsou málo zřetelné.

V historické literatuře, pokud jde o sociální strukturu rolnictva, se používá jako diferencujícího kritéria výměry půdy, jakožto základního výrobního prostředku. V marxistické historiografii se příkládá prvořadý význam struktury pracovních sil (početnímu stavu rodinných a námezdních pracovních sil).

Protože při studiu sociálního postavení rolnictva v Čechách v období 80. let 19. století až 30. let 20. století je nedostatek srovnatelných údajů o vývoji jednotlivých skupin zemědělských závodů, musíme hledat nové znaky, které by základní kritéria, týkající se výměry půdy, v určité míře nahradily nebo doplnily. Výběr závisí na rozboru zachovaného materiálu a určení váhy (důležitosti) těch znaků, pro něž se materiál zachoval. Patří sem údaje o počtu a druhu hospodářských zvířat, které vhodně doplňují údaje o výměře půdy a struktuře pracovních sil, přičemž umožňují sledovat vývojové tendence. Teoretickou konstrukci na základě srovnání údajů o výměře půdy a počtu hospodářských zvířat v jednotlivých velikostních skupinách v období, pro něž jsou oba údaje k dispozici, lze s určitou pravděpodobností určit velikost závodů podle počtu a druhu hospodářských zvířat pro to období, pro něž nemáme údaje o zemědělských závodech podle výměry půdy. Této metody jsem použil při studiu sociálního postavení rolnictva v Čechách na konci 19. a počátkem 20. století (F r a n ě k 1967).

Po doplnění dalšími údaji o používání a vlastnictví zemědělských strojů, podílu celkové a tržní produkce aj. můžeme sledovat vývoj sociální struktury rolnictva i v období, pro něž nejsou zachovány všechny potřebné údaje. Mírou správnosti (pravdivosti) závěrů je srovnání s nejbližším datem, kdy

došlo opět k zevrubnějšímu sčítání zemědělských závodů podle velikosti pudy a dalších znaků.

Uvedli jsme příklad sociální struktury proto, že její správné určení má zásadní význam pro sociální postavení jednotlivých skupin rolnictva, sledování tempa jejich rozvoje (popřípadě zanikání), vztahů mezi nimi, míru jejich stability apod.

Z A V Ě R

Složitost a dynamičnost vývoje společnosti včetně společnosti venkovské vyžaduje komplexní přístup bádání. Pro potřeby důkladného rozboru se jeví spolupráce historie a sociologie jako plodná a podnětná, zejména dochází-li k doplnění ještě filosofickým aspektem. Tuto spolupráci je nutno zpřesňovat a prohlubovat tak, aby byla funkční a pomáhala rozvoji obou disciplín a tím přesnějšímu poznání soudobé společnosti, včetně její minulosti, jako klíče k poznání tendencí a požadavků budoucího vývoje.

Při studiu zemědělství a venkova je spojení historického a sociologického pojetí mimořádně důležité vzhledem k dlouhodobým výrobním procesům, pomalejším změnám výrobním i společenským, k výrobním i jiným tradicím, které se v zemědělství udržují houževnatěji než v ostatních hospodářských odvětvích.

Došlo dne 27. 1. 1968

L i t e r a t u r a

1. BAUMAN, Z.: Sociologie. Praha, 1965. — 2. BECKER, H.: Historická sociologie. = „Sociologická revue“, 4, 1933: 329. — 3. BLÁHA, I. A.: Sociologie sedláka a dělníka. Praha, 1925. — 4. CARR, E. H.: Co je historie. Praha, 1967, s. 28. — 5. COMTE, A.: Sociologie. Praha, 1927: 126. — 6. FEDOSEJEV, P. N. - FRANCEV, J. P.: O razrabotke metodologičeskich voprosov istoriji. = In: Istorija i sociologija. Moskva, 1964. — 7. FRANĚK, R.: Mzdové poměry zemědělského dělnictva na třeboňském panství knížete Schwarzenberga v letech 1890—1914. = In: Jihočeský sborník historický, 30, 1961: 53-68. — 8. FRANĚK, R.: Některé problémy sociálního postavení rolnictva v Čechách na konci 19. a počátkem 20. století. = In: Rozpravy ČSA, Praha, 1967: 24-47. — 9. GALLA, K.: Sány. Příspěvek k sociologii družstevnictví v československé vsi. Praha, 1937. — 10. GALLA, K.: Dolní Roveň. Sociologický obraz české vesnice. Praha, 1939. — 11. CHALUPNÝ, E.: Prolegomena k československé sociologii venkova. = „Věstník ČAZ“, 9, 1933, 4: 229. — 12. KAHUDA, F.: Výzkumné metody v sociologii. Praha, 1965. — 13. KAVKA, F.: Husitská revoluční tradice. Praha, 1953. — 14. KODEDOVÁ, O.: Postavení zemědělského proletariátu v Čechách koncem 19. století. = In: Rozpravy ČSA, Praha, 1967a: 77. — 15. KODEDOVÁ, O.: Příspěvek k otázkám metody výzkumu zemědělství. = „Sb. ÚVTI-Sociologie a hist. zeměd.“, 3, 1967b: 41-72. — 16. LAMSER, V.: Základy sociologického výzkumu. Praha, 1966. — 17. LENIN, V. I.: Spisy 23. Praha, 1957: 289. — 18. MACEK, J.: Stav a úkoly historické vědy. = „ČsČH“, 15, 1967, 1: 12-13. — 19. OBRDLÍK, A.: Sociální mobilita jedné z našich venkovských obcí. = „Sociologická revue“, 5, 1934: 25-52. — 20. ROUBÍČEK, J.: Zemědělské dělnictvo a čeled na Kladensku ve 2. pol. 19. stol. a na začátku 20. stol. = In: Středočeský sborník historický, 1959: 131.

Об отношении социологии и истории села и сельского хозяйства

Углубленное познание социальной действительности требует обязательно междисциплинарный подход. Социология и история вообще, включая социологию и историю села и сельского хозяйства, являются родственными дисциплинами, которые отличаются своим специфическим подходом к исследованию социальных явлений. Социология использует для

изложения, прежде всего, логическо-исторический метод, с упором на логический и структурный анализ, история, в свою очередь, историческо-логический метод с упором на исторические анализы.

Польза сотрудничества обеих дисциплин была доказана как теоретически, так и практически в ряде социологических и исторических работ. Побудительность социологии в отношении к историографии села не относится только к технике обработки, но и к более общему теоретическому подходу, так как исторические факты не представляют собой простые явления, но характеризуются своей внутренней структурой. Познанию этой структуры способствует социологический подход исследования. Исторический метод, наоборот, помогает социологии через обработку конкретного исторического материала и сделанных отсюда выводов и, таким образом, до определенной степени помогает корректировать социологические выводы.

On the Relation Between Sociology, the History of Rural Areas, and Agriculture

The acquiring of a deeper knowledge of the social reality requires necessarily an interdisciplinal approach. Sociology and general history, including the sociology and history of rural areas and agriculture, are related disciplines, which differ in their specific approach to the examined social phenomena. For interpretation sociology applies for explanation above all the logico-historical method with special stress on the logical and structural analysis, and history applies above all the historico-logical method with special stress on historical analysis.

The appropriateness of the co-operation of both disciplines has been proved both theoretically and practically in a number of sociological and historical works. The motivity of sociology for the historiography of rural areas refers not only to the technique of working out, but also to a more general theoretical approach, as historic facts are not simple phenomena but have their own internal structure. Investigation of this structure is aided by a sociological approach of research. The historical method, on the other hand, aids sociology in the working out of concrete historical material and of conclusions derived from it, and so, to a certain extent, helps correct sociological conclusions.

Adresa autora:

Doc. Rudolf Franěk, CSc., Vysoké učení technické, elektrotechnická fakulta, katedra společenských věd, Praha 2, Karlovo nám. 13
